

Нарис історії (1899–1918). К., 2000. 168 с.; *Жерноклеєв О., Райківський І.* Лідери західноукраїнської соціал-демократії. Політичні біографії. К., 2004. 283 с.; Звіт партійної конференції Української соціал-демократичної партії Зах. Обл. УНР, яка відбулася дня 28–29 марта 1919 р. в Станіславові / зладив І. К. Дрогобич, 1919. 15 с.; *Райківський І.* Взаємини українських соціал-демократів Галичини з Польською партією соціалістичною в Другій Речі Посполитій // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія. Вип. 62. К., 2003. С. 46–54; *Його ж.* Галицька соціал-демократія в Українській революції 1917–1920 років // Галичина. Ч. 2. Івано-Франківськ, 1998. С. 42–55; *Його ж.* Діяльність прокомуністичної УСДП на Західній Україні (1923–1924 рр.) // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Історичні науки. Луцьк, 2015. Вип. 5 (306). С. 55–61; *Його ж.* Діяльність Української соціал-демократичної партії в ЗУНР (листопад 1918 року – липень 1919 року) // Вісник Прикарпатського університету. Історія. Івано-Франківськ, 1998. Вип. І. С. 110–127; *Його ж.* Євген Петрушевич в оцінці галицьких соціал-демократів (1918–1920 рр.) // Галичина. Ч. 25–26. Івано-Франківськ, 2014. С. 114–126; *Його ж.* Перехід галицької УСДП у комуністичний табір на початку 1920-х рр. // *Komunizm: system – ludzie – dokumentacja. Rocznik naukowy.* Lublin, 2015. Nr 4. S. 31–52; *Його ж.* Селянсько-робітничий союз у Західній Обл. УНР // Галичина. Ч. 5–6. Івано-Франківськ, 2001. С. 220–225; *Його ж.* Українська соціал-демократична партія (1928–1939 рр.). Івано-Франківськ, 1995. 67 с.; *Його ж.* Українська соціал-демократія в національному русі Галичини в 1928–1939 роках // 3 історії західноукраїнських земель. Львів, 2018. Вип. 14. С. 132–155; *Його ж.* Українська соціал-демократія в суспільно-політичному житті ЗУНР (листопад 1918 р. – липень 1919 р.) // *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність.* Вип. 18. Львів, 2009. С. 216–228.

**Ігор Райківський, Олег Жерноклеєв**

## УКРАЇНЬКА СОЦІАЛ-ДЕМОКРАТИЧНА ПАРТІЯ БУКОВИНИ

Утворилася на з'їзді в м. Чернівці 08.1896, коли окремі соціал-демократ. гуртки краю об'єдналися в СДП Буковини, складову австр. соціал-демократії. На автономних засадах до СДП Буковини входили українці, поляки, німці, євреї, румуни. Вона будувалася за територ.-нац. принципом. Чл. партії однієї місцевості й національності утворювали низові ланки. Первинні орг-ції 1 пов. об'єднувалися в повітову орг-цію, повітові – у крайову.

Укр. соціал-демократи Буковини одночасно вважалися складовою УСДП Галичини і Буковини, яка утворилася в м. Львів 1899. Спочатку мала небагато прихильників на Буковині.

1906–07 у Чернівцях виходив соціал-демократ. часопис для селян “Земля і Воля”. У той час лідером укр. соціал-демократів Буковини був М. Огородник. Однак незабаром він порвав з партією. Редакцію газ. “Земля і Воля” 1907 було переведено до Львова. Тільки 1908 укр. соціал-демократ. рух на Буковині достатньо зміцнів і почав справляти реальний вплив на сусп. процеси в краї. Лідером буковин. соціал-демократів став О. Безпалко. Він же редагував засновану тоді ж газ. “Борба”, яка невдовзі стала одним з найвпливовіших органів партії – як на Буковині, так і в Галичині. Укр. соціал-демократи Буковини тісно співпрацювали з рум., нім., єврейс., польс. однодумцями.

У 09.1909 вперше було скликано окремий з'їзд укр. соціал-демократів Буковини, на якому вирішено створити профспілку сільс. робітників “Союз сільських робітників Галичини й Буковини”, з перебуванням керівних органів у Чернівцях, а також заснувати крайове укр. політ. т-во “Борба” для розширення політ. агітації і вид. однойменного часопису.

На конф. інтернац. СДП Буковини 27–28.04.1912 було затверджено новий статут партії, у § 2 якого зазначалося: “Основою організації є соціал-демократичні політичні товариства окремих націй краю... Керівні органи партії,

повітові і місцеві організації як і раніше діятимуть на інтернаціональних засадах". Газ. "Vorwärts" (замість "Volksprese") стала інтернац. органом партії.

У нац. питанні укр. соціал-демократи намагалися поєднати ідею інтернац. єдності пролетарів різних національностей і здобуття держ. незалежності укр. народу, підтримували думку про створення в рамках реформованої Австро-Угорщини окремого укр. автономного краю.

На виборах до Буковин. сейму 1911 укр. соціал-демократи вибороли 1 місце. Депутатом став М. Гаврищук.

В умовах війни чл. УСДП активно співпрацювали з представниками ін. нац. партій у таборах військовополонених та в різних добровільних орг-ціях.

1918 укр. соціал-демократи значно активізувалися. Вони взяли участь у конф. укр. політ. партій Буковини 13.10.1918, на якій з доповіддю про політ. становище виступив О. Безпалко. Конф. проголосила право українців Буковини на самовизначення та обрала делегатів від політ. партій для участі в УНРаді в м. Львів. Від соціал-демократів Буковини участь у Конституанті взяли О. Безпалко, Г. Андріящук і В. Сороневич. Як і їхні колеги з Галичини, буковин. соціал-демократи вимагали негайного об'єднання Сх. Галичини й Пн. Буковини з Наддніпрян. Україною.

Соціал-демократи брали активну участь у роботі Буковин. крайового к-ту. О. Безпалко очолював комісію нар. оборони. Його авторству належить маніфест до народу Буковин. крайового к-ту від 27.10.1918, у якому було викладено деякі програмні вимоги й зроблено заклик зібратися на Буковин. крайове віче 3.11.1918. Під час Буковин. віча соціал-демократи активно поширювали думку про потребу прилучення укр. ч. Буковини до України.

Після взяття влади українцями лідер соціал-демократів Буковини був призначений бургмістром Чернівців і прийняв присягу від міськ. чиновників на вірність укр. владі.

Чл. СДП Буковини брали участь у роботі керівних органів ЗУНР. Зокр. О. Безпалко був учасником делегації

УНРади ЗУНР на святі злуки та на ТКУ 22.01.1919. У 04.1919 призначений міністром праці УНР.

Після захоплення Буковини рум. військами УСДП Буковини, як окрема автономна ч. УСДП Галичини і Буковини, фактично перестала існувати.

*Літ.: Добржанський О.* Національний рух українців Буковини другої половини XIX – початку XX ст. Чернівці, 1999; *Добржанський О., Старик В.* Змагання за українську державність на Буковині (1914–1921 рр.). Чернівці, 2009; *Жерноклеєв О.* Національні секції австрійської соціал-демократії в Галичині й на Буковині (1890–1918 рр.). Івано-Франківськ, 2006.

**Олександр Добржанський**

## УКРАЇНЬСЬКА СТРІЛЕЦЬКА ГРОМАДА В КАНАДІ

Громад.-політ. орг-ція колиш. вояків УСС та УГА. Ств. в м. Вінніпег 23.01.1928. Осередки УСГ (загалом їх налічувалося 19) діяли також у м. Бінфайт, Віндзор, Едмонтон, Йорктон, Калгарі, Канора, Монреаль, Мус-Джо, Реджайна, Садбері, Саскатун, Торонто, Хаффорд та ін. 1-й голова – О. Васишин. До управи т-ва ввійшли: О. Васишин, О. Стасина, О. Штойко, І. Гуляй, С. Богач. Станом на 1928 орг-ція об'єднувала 71 військ. ветерана, 1939 – вже 1200 осіб. Офіц. часописом УСГ були "Стрілецькі Вісти", що виходили в 11.1930–12.1932. Опісля УСГ мала постійну сторінку у вид. "Новий Шлях". Відзови УСГ друкували в різних укр. час.: "Український Голос", "Канадійський Фармер", "Канадійський Українець", "Канадійський Ранок" та ін. Гол. управа УСГ була спочатку в м. Вінніпег, потім у м. Саскатун, 1935 перенесена до м. Торонто.

УСГ виконувала великий обсяг роботи за низкою напрямів, але переважала інформац. складова. УСГ популяризувала Україну серед нас. Канади, повідомляла про ситуацію на ЗУЗ, про б-бу українців з окупац. польс. владою, відстежувала вплив міжнар. ситуації на можливе вирішення укр. питання. УСГ проводила віча й урочистості, приурочені вшануванню пам'яті борців за волю України. Послідовно виступала